

Αρχάμπολη

Κείμενο-Φωτογραφίες: ΑΡΗΣ ΛΕΟΝΤΑΡΙΤΗΣ

Ένας μυστηριώδης τόπος

Μερικά μόλις χιλιόμετρα από το διαβόητο Κάβο Ντόρο (Cavo d'oro, δηλαδή το χρυσό ακρωτήριο, Καφηρεύς κατά τους αρχαίους Έλληνες) βρίσκεται το φαράγγι της Αρχάμπολης, Χαρχάμπολης. Ένα ποτάμι κυλάει βαθιά μέσα στη χαράδρα, σχηματίζοντας εντυπωσιακούς μαιάνδρους και καταλήγει σε μια πανέμορφη ερημική παραλία. Τόπος λατρείας και μεταλλευτικών δραστηριοτήτων στην αρχαιότητα, υπήρξε γνωστός και μυστηριώδης στους ντόπιους και τους περιηγητές αλλά κρυμμένος και μυστικός για τους περισσότερους από μας. Άλλη μία έκπληξη, ένα κρυμμένο δώρο της νότιας Εύβοιας. Εδώ, η άγρια φύση σμίγει αρμονικά με τα χαλάσματα της αρχαίας πόλης (Αρχάμπολη = αρχαία πόλη), δημιουργώντας έναν όμορφο και μυστηριακό συνδυασμό. Αλλά ας πιάσουμε την ιστορία από την αρχή της.

Το ταξίδι ξεκινάει στην Κάρυστο. Όχι και τόσο ευχάριστα ομολογουμένως, καθώς οι περρινές φωτιές στην περιοχή έχουν αφήσει πίσω τους ένα ξερότοπο που μόνο σφίξιμο στην καρδιά μπορεί να σου προκαλέσει. Περνώντας τον Πλατανιστό, τα πρώτα νερά, συνοδευόμενα από αμέτρητα πλατάνια κάνουν επιτέλους την εμφάνισή τους. Ο μακρύς χωματόδρομος μέχρι το Θύμι, όπου ξεκινάει το μονοπάτι για την Αρχάμπολη, αν και κουραστικός, είναι απολαυστικός καθώς το τοπίο και η βλάστηση εναλλάσσονται συνεχώς, με βαθιές χαράδρες, καταρράκτες, απόκρημνες βουνοπλαγιές και εντυπωσιακούς γεωλογικούς σχηματισμούς, ενώ ψηλά δεσπόζουν οι επιβλητικές κορφές της Όχης. Το βλέμμα

επίσης τραβούν και οι ανεμογεννήτριες που συναντάει κανείς στο δρόμο του. Όταν φυσάει, αβίζει να καθίσεις από κάτω τους και να ακούσεις το θόρυβο που προκαλεί η τρομακτική δύναμη του ανέμου. Και πριν βιαστεί κανείς να τις κατακρίνει, ας σκεφτεί ότι ίσως είναι και κάτι θετικό τελικά για το ίδιο το περιβάλλον, παρόλη την καταστροφή που προκαλούν.

Οι οδηγίες για να φτάσει κανείς στην παραλία είναι σαφείς: όταν φτάσετε στο Θύμι, μετά το τελευταίο σπίτι κάνετε δεξιά σ' ένα στενό χωματόδρομο και κατεβαίνετε μέχρι να καταλήξετε στο τέλος του, σε ένα πλάτωμα. Μιας και μας είχε πάρει η νύχτα μέχρι να φτάσουμε ως εδώ, αποφασίσαμε να στήσουμε τη σκηνή μας σε ένα μαλακό και επίπεδο λιβαδάκι με θέα το Αιγαίο. Καθόλου άσχημα αν το καλοσκεφτείς. Ειδικά το να σηκώνεσαι το πρωί και το πρώτο πράγμα που αντικρίζεις να είναι τα καταπράσινα δέντρα με φόντο το βαθύ μπλε της θάλασσας, είναι μια ανεκτίμητη πολυτέλεια που δεν εξαγοράζεται και που μόνο η φύση μπορεί να προ-



1. Περίπατος

2. Καταρράκτης κοντά στο Θύμι

3. Θέα προς την ακτογραμμή και το ακρωτήριο του Κάβο Ντόρο



4



σφέρει. Μετά το υπέροχο αυτό ξύπνημα λοιπόν, πήραμε το μονοπάτι για την παραλία της Αρχάμπολης, το οποίο είναι πλέον σαφέστατα σηματοδοτημένο με κόκκινες βούλες και τετράγωνα, βατό και χωρίς δυσκολίες. Η διαδρομή είναι πραγματικά απολαυστική. Αρχικά διασχίζει ένα μικρό ποτάμι σε ένα διόλου μικρό φαράγγι και στη συνέχεια ανηφορίζει στην πλαγιά με τα μωρόδατα φρύγανα και το χαρακτηριστικό κουφάρι μιας ελιάς που στέκει σε πείσμα των καιρών, σαν ένα μυστηριακό γλυπτό. Και σιγά σιγά ξετυλίγεται στα αριστερά η ακτογραμμή μέχρι το Κάβο Ντόρο. Αφρισμένα κύματα, κοφερά βράχια, το μπλε της θάλασσας, το γαλάζιο του ουρανού, το πράσινο στις πλαγιές, τα λουλούδια... Μου έρχεται στο μυαλό ο Ζορμπάς:

«... μισόγυμνος ο Ζορμπάς είχε πεταχτεί απάνω, είχε σταθεί στην πόρτα και κοίταζε κι αυτός, συνεπαρμένος την άνοιξη.

-Τί' ναι αυτό, αφεντικό! Φώναξε σαστισμένος μα την πίστη μου, βλέπω για πρώτη φορά τον κόσμο. Τι κάμα είναι, αφεντικό, εκείνο το μπλάβο που κουνιέται εκεί πέρα; Πώς το λένε: Θάλασσα: Θάλασσα: Και τούτο που φοράει την πράσινη ποδιά με τα λουλούδια; Γης; Ποιος μερακλής τα 'καμε! Ορκίζομαι, αφεντικό, πρώτη φορά τα βλέπω.»

Προχωράμε με τα βράχια να κρέμονται πάνω απ' τα κεφάλια μας και τους γλάρους να αιωρούνται κάτω απ' τα πόδια μας. Και ξαφνικά, σε μια στροφή, αποκαλύπτεται η παραλία με το φαράγγι και τ' αρχαία. Μας κυριεύει δέος. Τα κύματα σπάνε στις σπηλιές που υπάρχουν στα γύρω βράχια κάνοντας ένα δυνατό και υπόκωφο ήχο. Ένα ποτάμι, με αρκετό νερό καθώς είναι άνοιξη, βγαίνει μέσα από τους μαιάνδρους του φαραγγιού με τα πανύψηλα κατακόρυφα βράχια. Όταν βλέπεις το μικρό εκκλησάκι του Αγίου Γεωργίου, χτισμένο δίπλα στα αρχαία χαλάσματα συνειδητοποιείς την κλίμακα και τα μεγέθη γύρω σου, το πόσο μικρός και ασήμαντος είσαι

5



6



4. Η παραλία της Αρχάμπολης από το φρύδι του φαραγγιού

5. Ανεμογεννήτριες μετά τον Πλατανιστό, στο βάθος η Άνδρος

6. Άποψη του φαραγγιού

7. Ο γέρικος κορμός της ελιάς συνεχίζει να δείχνει το δρόμο στους διαβάτες

8. Το μονοπάτι διασχίζει το μικρό ποτάμι με τη βοήθεια μιας όμορφης αυτοσχέδιας γέφυρας

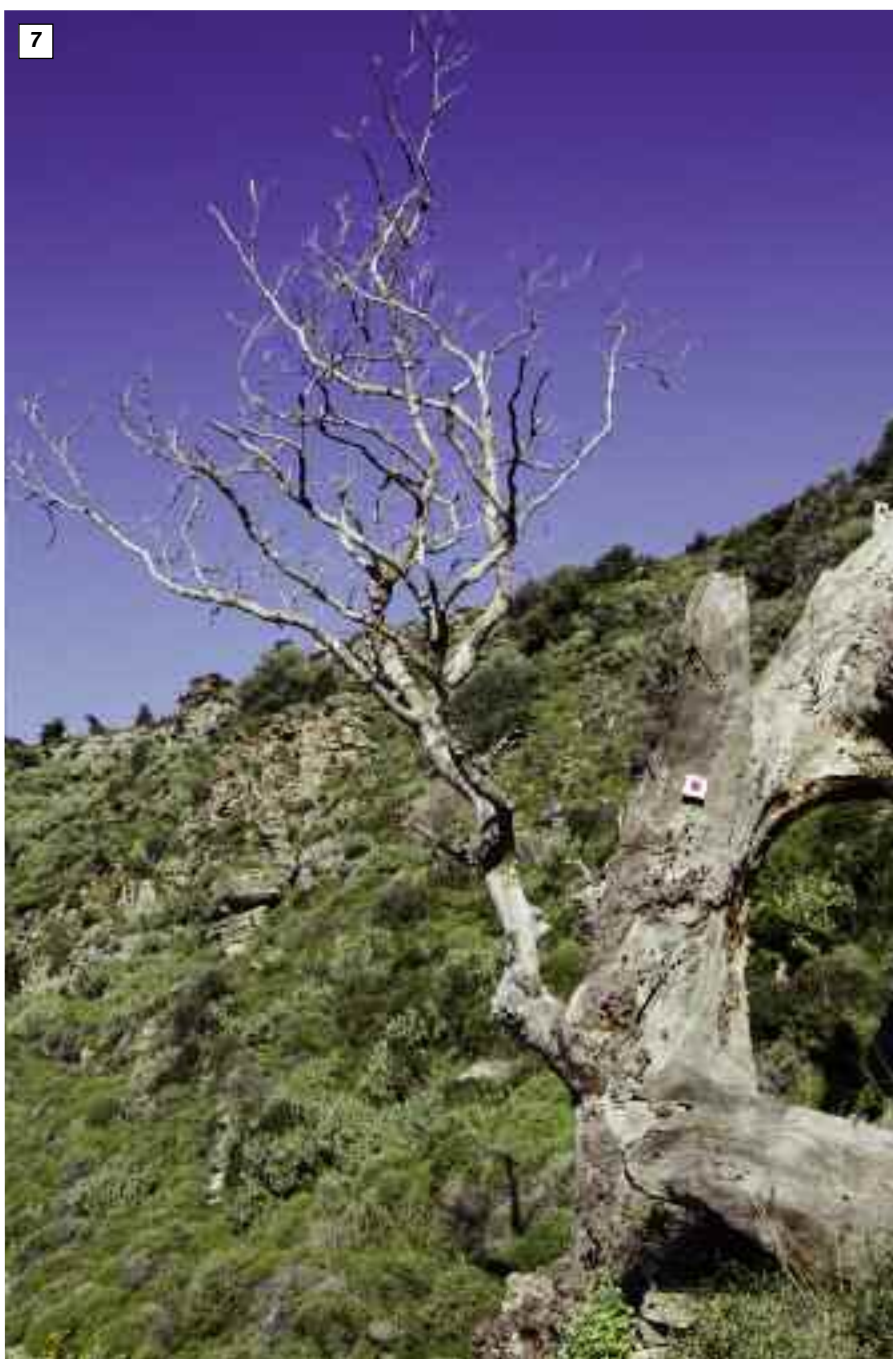
9. Την άνοιξη το ποτάμι έχει πολύ νερό και κατά τους θερινούς μήνες πολλές φορές μετατρέπεται σε χείμαρρο

μέσα σ' αυτό το μεγαλείο. Κατηφορίζοντας προς την παραλία, τα περιεργα πετρώματα στο έδαφος κεντρίζουν το ενδιαφέρον. Αρχικά μοιάζει με ηφαιστειακή λάβα αλλά με μια πιο προσεκτική ματιά είναι προφανές ότι πρόκειται για ανθρώπινη δραστηριότητα. Είναι σκωρίες σιδήρου, τα κατάλοιπα δηλαδή από το λιώσιμο σιδηρομεταλλεύματος σε καμίνια. Αυτά χύθηκαν και στερεοποιήθηκαν στο έδαφος παραπάνω από 2500 χρόνια πριν και καθώς δημιούργησαν μια ενιαία επιφάνεια, βρίσκονται ακόμα στην ίδια ακριβώς θέση και μορφή, δίνοντας τροφή στη φαντασία για ονειροπόληση. Κάποια λουλούδια και θάμνοι έχουν καταφέρει να διεισδύσουν το αδιαπέραστο αυτό στρώμα θυμίζοντας ποιος τελικά είναι ο κυρίαρχος.

Η παραλία είναι παραμυθένια. Ένας φυσικός παράδεισος. Το φαράγγι, το ποτάμι και οι σπηλιές μέσα και έξω από τη θάλασσα, σε συνδυασμό με την καθαρή και παρθένα θάλασσα αποτελούν ιδανικό καταφύγιο για πολλά ζώα και φυτά. Στην περιοχή φυτρώνουν αρκετά σπάνια είδη βραχόφιλων λουλουδιών ενώ στα απόκρη-

μνα κατακόρυφα βράχια φωλιάζουν αρπακτικά πουλιά, όπως το βραχοκιρκίνεζο και ο πετρίτης, και θαλασσοπούλια, όπως οι γλάροι και οι αρτέμηδες. Αξιοσημείωτο είναι επίσης ότι έχουν παρατηρηθεί και φωτογραφηθεί φώκιες στις υποθαλάσσιες σπηλιές.

Συνεχίζοντας το μονοπάτι που χώνεται βαθύτερα στο φαράγγι, παράλληλα με το ποτάμι, το τοπίο γίνεται ολοένα και πιο άγριο και τα βράχια όλο και πιο επιβλητικά. Αμέτρητες πικροδάφνες φυτρώνουν στις όχθες και δίνουν χρώματα και αρώματα. Κάπου εκεί βρίσκεται σκαρφαλωμένη και η καλά προστατευμένη αρχαία ακρόπολη. Το ανέβασμα είναι μεν κουραστικό αλλά αξίζει τον κόπο. Από κει ψηλά βλέπεις τη χαράδρα να ξετυλίγεται σε όλο της το μεγαλείο ενώ η θέα προς την παραλία είναι μοναδική. Κατεβαίνουμε και πάλι στην κοίτη του ποταμού και πλέον η κούραση έχει αρχίσει να γίνεται αισθητή. Τι καλύτερο λοιπόν από μια καθατήρια βουτιά στα παγωμένα κρυστάλλινα νερά του ποταμού που διώχνει την κούραση και αναζωογονεί το πνεύμα; Το νερό, με το πέρασμα των χρόνων έχει σμι-



7



8



9

10



λέψει τα βράχια δημιουργώντας λείες και αναπαυτικές επιφάνειες. Δε μένει λοιπόν παρά να ξεπλώσεις, να χαλαρώσεις και να αφουγκραστείς το γαληνευτικό ήχο του νερού.

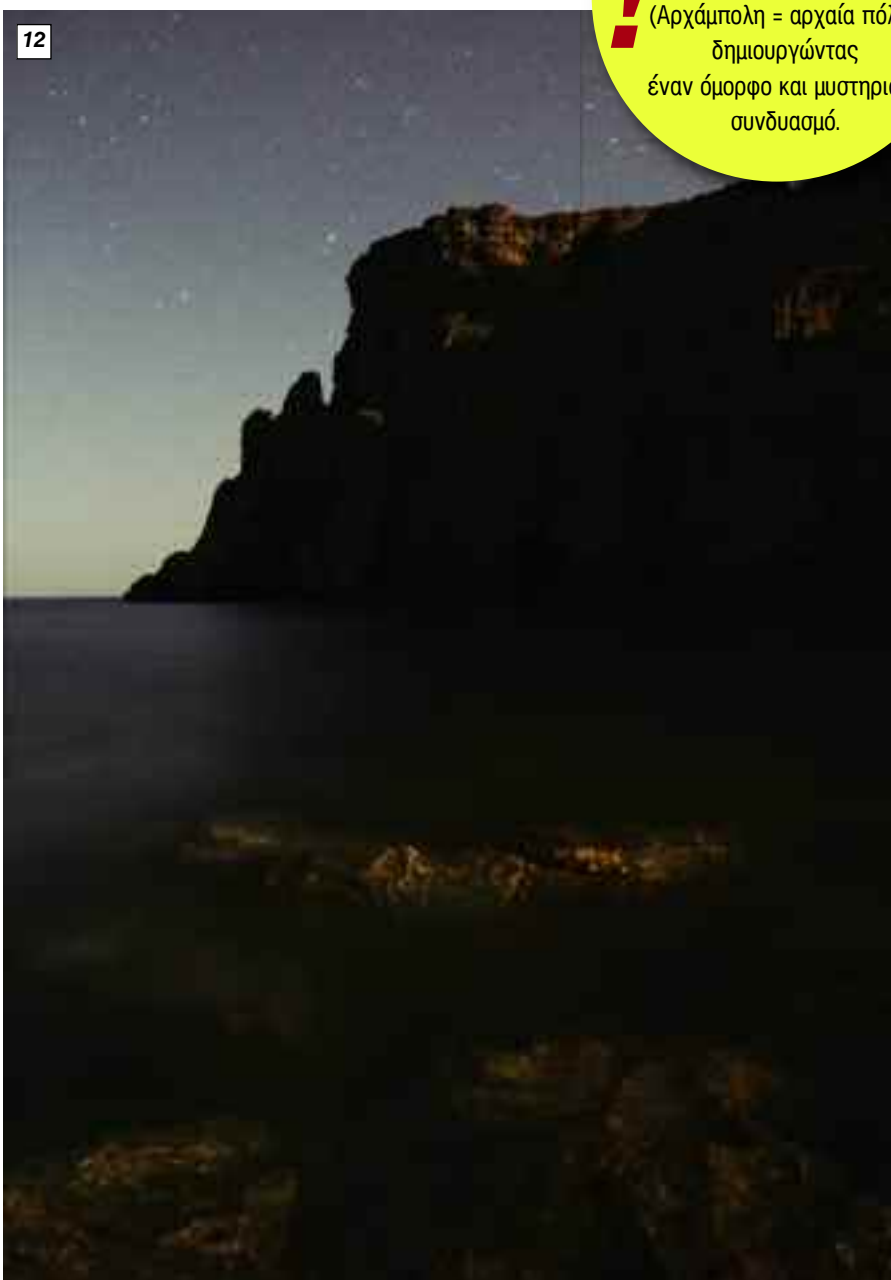
Περιεργαζόμενος το τοπίο και τα χαλάσματα, αναρωτιέσαι τι είδους οικισμός υπήρχε εδώ, ποιοι έμεναν, πώς λεγόταν και ποια είναι η ιστορία του. Όπως είναι φυσικό, τα ερωτήματα αυτά απασχόλησαν αρκετούς ξένους και Έλληνες περιηγητές ήδη από τα μέσα του 19ου αιώνα, οι οποίοι είχαν να υπερβούν ουκ ολίγες δυσκολίες, ώστε να καταφέρουν να επισκεφτούν το δυσπρόσιτο αυτό τόπο. Ο J. Girard (1852) χαρακτηρίζει τα ερείπια ως "παράξενες εγκαταλειμμένες κατοικίες όπου, όσο πουθενά αλλού, δεν ακούγεται η σιωπή της ιστορίας", ενώ ο B.P. Powell γράφει το 1899: "είναι ένας σκυθρωπός μυστηριώδης τόπος". Από τους σύγχρονους ερευνητές, η πρώτη επιφανειακή έρευνα έγινε από τον Αμερικανό αρχαιολόγο D. Keller, ο οποίος ταυτίζει την Αρχάμπολη με την αρχαία πόλη "Αιγές" που αναφέρεται στον Όμηρο. Το 1989, ξεκίνησαν οι πρώτες ανασκαφές με επικεφαλής την αρχαιολόγο Μαρία Παναγοπούλου. Τα ευρήματα, αν και λιγοστά, παρουσιάζουν τρομερό ενδιαφέρον. Στο βιβλίο της "Αρχάμπολη - Αρχαιολογική έρευνα" αναφέρει ότι ο χώρος στην κατάσταση που σώζεται σήμερα δεν δίνει την εικόνα του οργανωμένου οικισμού, αλλά του καταλύματος και κάποιων μορφών εργαστηρίων, αποκλειστικά μεταλλωρύχων εργατών, η καταγωγή των οποίων παραμένει άγνωστη. Η ακρόπολη καθώς και δύο επιβλητικά κτίρια κοντά στην κοίτη του ποταμού αποτελούν σαφέστατα οχυρωματικές εγκαταστάσεις. Άλλωστε είναι πολύ σημαντικό, τα βοσκοτόπια, οι πηγές και τα περάσματα να παραμείνουν ανοιχτά για την ασφαλή εξόρυξη, επεξεργασία και διακίνηση του μεταλλεύματος. Σ' ένα άνδριο (ανάχωμα, ύψωμα) κοντά στην κοίτη του ποταμού, σώζεται βωμός καθώς και ένας "βόθρος" θυσιαίων που προοριζόταν για το αίμα των θυσιαζόμενων ζώων και την επικοινωνία με τις χθόνιες θεότητες. Πρόκειται λοιπόν για ένα αγροτικό περιφερειακό ιερό, κάτω στο βάθος της χαράδρας. Η Αρχάμπολη, εγκαταλείφθηκε κατά τη ρωμαϊκή περίοδο, πιθανότατα ύστερα από εχθρική εισβολή, όπως μαρτυρά η εύρεση ενός διαμελισμένου σκελετού και άλλων οστών ριγμένων άτακτα σε ένα κτίριο.

11



Εδώ, η άγρια φύση σμίγει αρμονικά με τα χαλάσματα της αρχαίας πόλης (Αρχάμπολη = αρχαία πόλη), δημιουργώντας έναν όμορφο και μυστηριακό συνδυασμό.

12



13



10. Μία από τις μυστηριώδεις υποθαλάσσιες σπηλιές

11. Υπό το φως του φεγγαριού

12. Νύχτα στην Αρχάμπολη

13. Η θέα από όρυγμα στην ακρόπολη. Το σημείο είναι προσεκτικά επιλεγμένο, έτσι ώστε να προσφέρει πλήρη εποπτεία της περιοχής.

14. Οχύρωση στην ακρόπολη

15. Το άνδρηρο με το ιερό όπως φαίνεται από την ακρόπολη

Ο ήλιος όμως έχει αρχίσει να γέρνει και δυστυχώς πρέπει να πάρουμε και εμείς το δρόμο της επιστροφής. Στην πορεία συναντήσαμε τη συμπαθέστατη γιαγιά από το Θύμι. Παρά τα χρόνια της, ανεβοκατεβαίνει τα βουνά με τα πρόβατά της σα μικρό παιδί. Στητή και καμαρωτή. Πιάνουμε την κουβέντα, και μας διηγείται ιστορίες για το χωριό από τα παλιά τα χρόνια. Ο δρόμος έφτασε στην ξεχασμένη αυτή γωνιά στα μέσα της δεκαετίας του 70 φέρνοντας μαζί του και το ηλεκτρικό. Μέχρι τότε, όλες οι μετακινήσεις γίνονταν με τα πόδια, με μουλάρια και γαϊδούρια. Οι απαραίτητες προμήθειες γίνονταν από την Κάρυστο, για την οποία ο συντομότερος δρόμος περνά από την κορυφή της Όχης. Είστε καλομαθημένοι μας λέει και χαμογελάει:

«Θυμάμαι φορτωμένη 50 κιλά στην πλάτη να ανεβαίνω το βουνό και να κόβουνται τα πόδια μου. Και ένας αέρας ρε παιδάκι μου. Και όταν έπιανε ο χιονιάς να δεις.. Αλλά υπήρχαν και πολύ όμορφες στιγμές. Κάθε χρόνο, θυμάμαι, περιμέναμε πως και πως του Αη-Γιώργη. Ερχότανε ο παπάς να λειτουργήσει το εκκλησάκι στην Αρχάμπολη, και μαζευόντανε ο κόσμος από τα γύρω χωριά, το Θύμι και τον Ευαγγελισμό. Ερχόντανε και από αλλού με καΐκια. Και όλοι κάτι βαστάγανε. Φαγητό, γλυκό. Και είχε και όργανα. Ήμασταν μικρά κορίτσια τότε και χορεύαμε ασταμάτητα, για ώρες ολόκληρες, πάνω στην αμμουδιά. Ακόμα βέβαια το λειτουργεί ο παπάς το εκκλησάκι αλλά μίτη τόσος κόσμος έρχεται μίτη έχουμε όργανα και πανηγύρια. Δε βαριέσαι. Εσείς να σαστε καλά παιδιά μου. Τα νιάτα. Την ευχή μου να χετε. Καλό δρόμο και καλή αντάμωση».

14



15

